

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2015)

4ο Πανελλήνιο Συνέδριο «Ένταξη και Χρήση των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία»

4ο Πανελλήνιο Συνέδριο
«Ένταξη και Χρήση των
ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική
Διαδικασία»

Θεσσαλονίκη

30 Οκτωβρίου - 1 Νοεμβρίου 2015

Κατάκτηση Ψηφιακού Γραμματισμού στις Α΄ και Β΄ Τάξεις του Δημοτικού Σχολείου

Σ. Μουστάκα, Κ. Μπίκος

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μουστάκα Σ., & Μπίκος Κ. (2022). Κατάκτηση Ψηφιακού Γραμματισμού στις Α΄ και Β΄ Τάξεις του Δημοτικού Σχολείου. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 437-446. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/4271>

Κατάκτηση Ψηφιακού Γραμματισμού στις Α΄ και Β΄ Τάξεις του Δημοτικού Σχολείου

Σ. Μουστάκα¹, Κ. Μπίκος²,

¹ 10^ο Δημοτικό Σχολείο Καλαμαριάς & Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Α.Π.Θ.,
titika.m@hotmail.com

² Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής Α.Π.Θ., bikos@edlit.auth.gr

Περίληψη

Με την ευκαιρία της εισαγωγής του μαθήματος της Τεχνολογίας της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) το 2010 στα 800 ολόημερα δημοτικά σχολεία Ε.Α.Ε.Π., πραγματοποιήθηκε εθνογραφική έρευνα σε ένα από τα σχολεία αυτά, με σκοπό τη διερεύνηση της κατάκτησης του ψηφιακού γραμματισμού στην Α΄ και Β΄ τάξη σύμφωνα με τους στόχους που ορίζει το επικαιροποιημένο Α.Π.Σ. του μαθήματος των Τ.Π.Ε., αλλά και της διαχείρισης της παιδαγωγικής αξιοποίησης των Τ.Π.Ε. στις ίδιες τάξεις από τους/τις εκπαιδευτικούς της Πληροφορικής. Οι μέθοδοι συλλογής των δεδομένων που επιλέχτηκαν ήταν η συμμετοχική, συστηματική παρατήρηση στο εργαστήριο Πληροφορικής του 10^{ου} Ολοήμερου Δημοτικού Σχολείου Ε.Α.Ε.Π. Καλαμαριάς με δείγμα 49 μαθητές/μαθήτριες της Α΄ τάξης, 50 μαθητές/μαθήτριες της Β΄ τάξης και τους/τις 4 εκπαιδευτικούς τους της Πληροφορικής, επίσης η εθνογραφική συνέντευξη με τους/τις ίδιους/ίδιες μαθητές/μαθήτριες και εκπαιδευτικούς Πληροφορικής, προκειμένου να ενισχυθεί περισσότερο το ποιοτικό μέρος της έρευνας.

Λέξεις κλειδιά: ψηφιακός γραμματισμός, Δημοτικό

1. Εισαγωγή

Στις αρχές της δεκαετίας του '90 γίνεται λόγος για «Κοινωνία της Πληροφορίας», ονομασία που καθιερώνεται από την Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στο «Λευκό Βιβλίο» για την Ανάπτυξη, Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση. Όμως οι άνθρωποι χωρίς την ικανότητα ή τη δυνατότητα πρόσβασης σε Η/Υ είναι πολλοί, με συνέπεια ο κίνδυνος να δημιουργηθούν κοινωνίες δύο ταχυτήτων, να είναι άμεσος. Για την καταπολέμηση του λεγόμενου «ψηφιακού χάσματος» επιστρατεύεται η Εκπαίδευση, η οποία καλείται να ενσωματώσει αποτελεσματικά τις Νέες Τεχνολογίες.

Η Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, που χαρακτηρίζεται από τον κυρίαρχο ρόλο του ενός δασκάλου, είναι το σχολικό στάδιο κατά το οποίο οι νέες εκπαιδευτικές τεχνολογίες έχουν ακόμα τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν με ίσους όρους όλα τα παιδιά, χωρίς να συνδέονται με την επιμέρους διδασκόμενη ύλη (Κόμης, 1997). Εξάλλου, η αυξανόμενη απαίτηση από την κοινωνία για «τεχνολογικό αλφαριθμητισμό», καθιστά απαραίτητο το σχεδιασμό ένταξης της πληροφορικής στην εκπαιδευτική διαδικασία, από την πρώτη κιόλας βαθμίδα της εκπαίδευσης (Κόμης, 2004).

Β. Δαγδύλης, Α. Λαδιάς, Κ. Μπίκος, Ε. Ντρενογιάννη, Μ. Τσιτουρίδου (επιμ.), Πρακτικά Εργασιών 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου «Ένταξη των ΤΠΕ στην Εκπαιδευτική Διαδικασία» της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης ΤΠΕ στην Εκπαίδευση (ΕΤΠΕ), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης & Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη, 30 Οκτωβρίου – 1 Νοεμβρίου 2015

Το 2010 εκδίδεται υπουργική απόφαση (Φ.3/609/60745/Π: «Ορισμός 800 12/θέσιων Δημοτικών Σχολείων με Ενιαίο Αναμορφωμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα»), στην οποία ορίζεται, μεταξύ άλλων, η εισαγωγή της Πληροφορικής ως ξεχωριστού γνωστικού αντικείμενου στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση στο πρωινό ωράριο. Το μάθημα είναι δίωρο, διδάσκεται από εκπαιδευτικούς Πληροφορικής και απευθύνεται σε όλους τους μαθητές του σχολείου. Ταυτόχρονα, στο επικαιροποιημένο Α.Π.Σ. του 2010 καθορίζεται η εισαγωγή της Πληροφορικής στο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο με βάση το εφικτό ή πραγματολογικό μοντέλο (οι μαθητές και οι μαθήτριες διδάσκονται βασικές γνώσεις Πληροφορικής, ενώ, ταυτόχρονα, οι Τ.Π.Ε. αξιοποιούνται ως μέσο στήριξης της μαθησιακής διαδικασίας στα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα) και ο τίτλος του μαθήματος γίνεται «Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.)».

Η εισαγωγή νέων αντικειμένων στην πρώτη βαθμίδα της εκπαίδευσης παρουσιάζει ξεχωριστό ερευνητικό ενδιαφέρον, ιδιαίτερα όταν βρίσκεται σε αρχικό στάδιο. Το στάδιο αυτό, είναι κατάλληλο για να μελετηθεί η πορεία της εφαρμογής του θεσμού, να επισημανθούν οι παράγοντες που εμποδίζουν τη σωστή διδασκαλία του νέου διδακτικού αντικείμενου, αλλά και για να υποδειχθούν τρόποι και μέθοδοι που μπορούν να επιδράσουν βελτιωτικά στην ποιότητα της διδασκαλίας.

Στο πλαίσιο αυτό, προσπαθήσαμε με την παρούσα έρευνα να διερευνήσουμε:

1. Κατά πόσον οι μικροί μαθητές της Α΄ και Β΄ τάξης ενός δημοτικού σχολείου με Ε.Α.Ε.Π. επιτυγχάνουν την κατάκτηση του ψηφιακού γραμματισμού, σύμφωνα με τους στόχους που ορίζει το επικαιροποιημένο Α.Π.Σ. του μαθήματος των Τ.Π.Ε.
2. Κατά πόσον οι εκπ/κοί Πληροφορικής είναι επαρκώς καταρτισμένοι σε θέματα διδακτικής και παιδαγωγικής γνώσης, ώστε να μπορέσουν να διαχειριστούν με επιτυχία την τεχνολογική, αλλά κυρίως την παιδαγωγική αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. στην Α΄ και Β΄ τάξη.

Θα ήταν σκόπιμο, βέβαια, να τονιστεί, ότι στην έρευνά μας:

- Τα ερευνητικά αποτελέσματα παρουσιάζονται πάντα σε σχέση με το συγκεκριμένο πλαίσιο που τα καθόρισε, χωρίς γενικευμένες διαπιστώσεις.
- Ο προσανατολισμός της παρούσας εργασίας δεν είναι στραμμένος προς την κατεύθυνση κάποιας στατιστικά έγκυρης και γενικεύσιμης εικόνας για το θέμα που πραγματεύεται, αλλά προς την κατεύθυνση της ανάδειξης μιας ποιοτικά πλούσιας πραγματικότητας.
- Στόχος μας δεν ήταν ο έλεγχος μιας θεωρίας, αλλά η ανάπτυξη της θεωρίας (Κυριαζή, 2002). Επιθυμούσαμε μια σε βάθος μελέτη, προκειμένου να επιχειρήσουμε την ανάδειξη και την ερμηνεία των στοιχείων εκείνων που εμποδίζουν την ομαλή και σωστή λειτουργία της διδασκαλίας του νέου διδακτικού αντικείμενου στην Α΄ και Β΄ τάξη του Δημοτικού σχολείου.

2. Μεθοδολογία

2.1 Ερευνητικές μέθοδοι

Για τη διεξαγωγή της έρευνας, επιλέξαμε την εθνογραφική προσέγγιση, καθώς με τη συστηματική, συμμετοχική παρατήρηση στο φυσικό περιβάλλον του φαινομένου και την εθνογραφική συνέντευξη με τους συμμετέχοντες στο φαινόμενο -τα κύρια όργανα που χρησιμοποιεί η εθνογραφία στην έρευνά της-θα μπορούσαμε να αποδώσουμε περιγραφικά το φαινόμενο και να προσφέρουμε ένα μοντέλο ανάλυσης και κατανόησής του (Hammersley, 1990). Το υλικό των συνεντεύξεων ομαδοποιήθηκε και κατηγοριοποιήθηκε κατά άξονα, βάσει της ερμηνευτικής ανάλυσης που στηρίχθηκε στην ανάλυση περιεχομένου.

2.2 Το δείγμα της έρευνας

2.2.1 Η σχολική μονάδα

Επιλέξαμε να πραγματοποιήσουμε εθνογραφική έρευνα σε δύο φάσεις (2010-11 και 2011-12) σε ένα από τα 800 Ολοήμερα Δημοτικά Σχολεία Ε.Α.Ε.Π., στο 10^ο Δημοτικό Σχολείο Καλαμαριάς. Το σχολείο είναι 12/θέσιο, αλλά λειτουργεί με 17 τμήματα. Οι μαθητές/μαθήτριες, κατά τη σχολική χρονιά 2010-11 ήταν 385 και κατά τη σχολική χρονιά 2011-12 έφτασαν τους 400. Το σύνολο των εκπαιδευτικών του σχολείου κατά τη σχολική χρονιά 2010-11 ήταν 38 και κατά τη σχολική χρονιά 2011-12, έφτασαν τους 40.

Στο σχολείο, έχει εισαχθεί, από το 2010, η Πληροφορική ως ξεχωριστό γνωστικό αντικείμενο από την Α΄ τάξη, στο πρωινό ωράριο του σχολείου και διδάσκεται από εκπαιδευτικούς Πληροφορικής ΠΕ-19/ΠΕ-20. Κατά τη σχολική χρονιά 2010-11, η διδασκαλία του μαθήματος σε όλες τις τάξεις του σχολείου ήταν 2 ώρες την εβδομάδα, ενώ την επόμενη, τη σχολική χρονιά 2011-12, μειώθηκε στην Α΄ και Β΄ τάξη, στη μία ώρα την εβδομάδα.

Τον «πληθυσμό» του συγκεκριμένου σχολείου αποτελούν μαθητές/μαθήτριες που προέρχονται, στην πλειονοψηφία τους, από οικογένειες, με μέσο και υψηλό κοινωνικο-οικονομικό επίπεδο.

Η επιλογή του συγκεκριμένου σχολείου, έγινε με κριτήριο ότι υπήρχαν σχέσεις οικειότητας, αποδοχής και εμπιστοσύνης της ερευνήτριας με τα παιδιά και τους/τις εκπαιδευτικούς, καθώς είναι επί είκοσι χρόνια δασκάλα του σχολείου κι έτσι η παρουσία της ως παρατηρήτριας στο ερευνητικό πεδίο -το εργαστήριο Πληροφορικής- δεν θα διατάρασσε το φυσικό πλαίσιο παρατήρησης.

2.2.2 Οι μαθητές/μαθήτριες

Με τη συναίνεση της Διευθύντριας του σχολείου και των εκπαιδευτικών Πληροφορικής, και μετά από σχετική ενημέρωση για τους ερευνητικούς μας στόχους, πραγματοποιήθηκε συμμετοχική, συστηματική παρατήρηση στο Εργαστήριο

Πληροφορικής, με δείγμα δύο τμήματα της Α΄ τάξης, με 49 παιδιά συνολικά και δύο τμήματα της Β΄ τάξης, με 50 παιδιά συνολικά. Προκειμένου να ενισχυθεί περισσότερο το ποιοτικό μέρος της έρευνας, και στις δύο φάσεις ελήφθησαν συνεντεύξεις δύο φορές, στην αρχή και στο τέλος της παρατήρησης –με διαφορετικά κάθε φορά ερωτήματα-, από τους μαθητές/μαθήτριες στον οποίοι τα τμήματα πραγματοποιήθηκε η παρατήρηση.

2.2.3 Οι εκπαιδευτικοί Πληροφορικής

Αντικείμενο της παρατήρησης που πραγματοποιήσαμε στο Εργαστήριο Πληροφορικής, ήταν επίσης και οι εκπαιδευτικοί Πληροφορικής, οι οποίοι επίσης απάντησαν στα ερωτήματά μας, οι δύο το Μάρτιο του 2011 και οι δύο το Μάρτιο του 2012, μετά την ολοκλήρωση της παρατήρησής. Αυτοί/ές ήταν τέσσερις συνολικά, δύο γυναίκες τη σχολική χρονιά 2010-11 και δύο άντρες τη σχολική χρονιά 2011-12.

2.3 Ερευνητική διαδικασία

Η έρευνα ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2010. Αν και για τη διεξαγωγή της δεν χρειάστηκε άδεια εισόδου, για τους λόγους που προαναφέραμε, προηγήθηκε ενημέρωση της διευθύντριας σε σχέση με το σκοπό της έρευνας, την ερευνητική μεθοδολογία και την ερευνητική διαδικασία. Έχοντας τη συναίνεσή της, προχωρήσαμε κατόπιν σε συναντήσεις γνωριμίας με τους/τις εκπαιδευτικούς Πληροφορικής-υποκείμενα της έρευνας, προκειμένου να δημιουργηθεί μια ατμόσφαιρα ασφάλειας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης, με στόχο να γίνει αποδεκτή η παρουσία μας στο εργαστήριο Πληροφορικής, για τη διεξαγωγή της παρατήρησης.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις. Η πρώτη φάση ήταν από τον Οκτώβριο του 2010 μέχρι και το Μάρτιο του 2011 (σχολική χρονιά 2010-11) και η δεύτερη, από τον Οκτώβριο του 2011 μέχρι και το Μάρτιο του 2012 (σχολική χρονιά 2011-12).

Καθ' όλη τη διάρκεια της παρατήρησης στο πεδίο και της συλλογής του υλικού των συνεντεύξεων, γινόταν παράλληλα η καταγραφή και επεξεργασία των εθνογραφικών δεδομένων και η πραγματιστική ανάλυση (substantive theory) και κατηγοριοποίησή τους, σύμφωνα με τη μεθοδολογία της έρευνας (Πηγιάκη, 1988). Η ανάλυση των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν μέσα από τη διαδικασία κατηγοριοποίησης, οδήγησε στη μετατροπή του περιεχομένου των σημειώσεων σε συνοπτικά ευρήματα, τα οποία στη συνέχεια ερμηνεύσαμε με ποιοτικούς όρους, προετοιμάζοντας το έδαφος για την τελική ανάλυση και τη δημιουργία της νέας κοινωνικής θεωρίας.

Α΄ Φάση (Οκτώβριος 2010 - Μάρτιος 2011)

- Πραγματοποιήθηκε συμμετοχική, συστηματική παρατήρηση στο Εργαστήριο Πληροφορικής, συνολικά, επί 29 διδακτικές ώρες σε 23 παιδιά της Α΄ τάξης και επί 32 διδακτικές ώρες σε 27 παιδιά της Β΄ τάξης, αλλά και στους εκπαιδευτικούς τους της Πληροφορικής.

Τα ερευνητικά εργαλεία (κλείδες παρατήρησης) που χρησιμοποιήθηκαν, είχαν αναπτυχθεί μετά από επισκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας και δοκιμαστική

- εφαρμογή τους επί τρεις βδομάδες (αρχή της χρονιάς-τέλος Σεπτεμβρίου), η οποία οδήγησε στην αναθεώρηση και τη σύνταξη των οριστικών κλειδών παρατήρησης.
- Της παρατήρησης, προηγήθηκαν συνεντεύξεις (αρχές Οκτωβρίου) με τα παιδιά-υποκείμενα της έρευνας. Οι ερωτήσεις είχαν μια άμεση μορφή με απλή ορολογία. Η διάρκειά τους ήταν κατά μέσο όρο 10 λεπτά, μαγνητοφωνήθηκαν και πραγματοποιήθηκαν σε άδειες σχολικές αίθουσες, ώρες που η ερευνήτρια δεν είχε μάθημα στην τάξη της.
 - Το Μάρτιο, μετά την ολοκλήρωση της παρατήρησης, πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με τους/τις δύο εκπαιδευτικούς της Πληροφορικής. Η συζήτηση ξεκίνησε με μια γενική ερώτηση, που ήταν το εφελκυστικό προσέγγισης του υπό μελέτη ζητήματος από τους ίδιους. Παράλληλα όμως, υπήρξαν στιγμές που χρειάστηκε μια έμμεση προσέγγισή τους, για να μάθουμε τις απόψεις τους. Η διάρκεια των συνεντεύξεων ήταν κατά μέσο όρο 20 λεπτά, μαγνητοφωνήθηκαν και πραγματοποιήθηκαν στο Εργαστήριο Πληροφορικής, κατά τη διάρκεια τεσσάρων μεγάλων διαλειμμάτων.
 - Επίσης, το Μάρτιο, μετά την ολοκλήρωση της παρατήρησης, πραγματοποιήθηκαν για δεύτερη φορά συνεντεύξεις με τα παιδιά-υποκείμενα της έρευνας, με ερωτήματα διαφορετικά απ' ότι την πρώτη φορά.

Β' Φάση (Οκτώβριος 2011 - Μάρτιος 2012)

Ακολουθήσαμε την ίδια ακριβώς διαδικασία, με τη διαφορά πως επειδή το μάθημα τη χρονιά αυτή έγινε μονόωρο στην Α' και Β' τάξη, πραγματοποιήθηκε παρατήρηση επί 16 διδακτικές ώρες σε 26 παιδιά της Α' τάξης και επί 15 διδακτικές ώρες σε 23 παιδιά της Β' τάξης (τα ίδια που την προηγούμενη χρονιά ήταν στην Α' τάξη).

3. Αποτελέσματα

3.1 Κατάκτηση ψηφιακού γραμματισμού

- Η ένταξη του μαθήματος των Τ.Π.Ε στο πρόγραμμα του Δημοτικού σχολείου φαίνεται ότι βρίσκει θετική αποδοχή από το σύνολο των μαθητών/τριών της Α' και Β' τάξης, η οποία επιβεβαιώνεται από το ενδιαφέρον και τη συμμετοχή που παρατηρήθηκαν από την ερευνήτρια κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας, αλλά και από τα λεγόμενά των παιδιών στις συνεντεύξεις. Σύμφωνα επίσης με την εισαγωγή και διδασκαλία του μαθήματος των Τ.Π.Ε. στο Δημοτικό σχολείο εμφανίζονται και οι εκπαιδευτικοί Πληροφορικής, αν και όλοι συμφωνούν ότι η ένταξη του μαθήματος θα πρέπει να γίνει όχι από την Α', αλλά από τη Β' τάξη, καθώς, όπως ανέφεραν -αλλά και όπως παρατηρήθηκε από την ερευνήτρια-, τα προβλήματα επικοινωνίας με τους μικρούς μαθητές/μαθήτριες, μέχρι αυτοί/ές να κατακτήσουν το μηχανισμό γραφής και ανάγνωσης ήταν πολλά, παρά το γεγονός ότι πριν ακόμα να έρθουν στο σχολείο είχαν οι περισσότεροι/ές εμπειρία-άτυπη γνώση και εξοικείωση με τις Τ.Π.Ε. που απέκτησαν από το οικογενειακό τους περιβάλλον (αστικού τύπου οικογένειες με υψηλό κοινωνικο-μορφωτικό επίπεδο).

Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι, παρά τα όποια προβλήματα επισημάνθηκαν στην παρούσα έρευνα, κατά τη διδασκαλία του μαθήματος των Τ.Π.Ε. στην Α΄ τάξη, οι στόχοι που ορίζει το επικαιροποιημένο ΑΠΣ των Τ.Π.Ε. επιτυγχάνονται, έστω και με δυσκολία, από την πλειοψηφία των μαθητών/τριών, ενώ στη Β΄ τάξη επιτυγχάνονται με μεγάλη ευκολία από το σύνολο των μαθητών/τριών, όπως ανέφεραν οι εκπαιδευτικοί Πληροφορικής, αλλά και όπως παρατηρήθηκε από την ερευνήτρια κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας.

- Η πλειοψηφία των μαθητών/τριών και των δύο τάξεων, όπως δηλώνουν οι ίδιοι/ες, αλλά και όπως παρατηρήθηκε από την ερευνήτρια, φαίνεται ότι έμειναν ικανοποιημένου/ες από το μάθημα και ότι απέκτησαν πολλές νέες γνώσεις, εκφράζουν δεν την επιθυμία να βρίσκονται περισσότερες ώρες στο εργαστήριο.
- Ένα ενδιαφέρον στοιχείο που αναδύθηκε από την ανάλυση των συνεντεύξεων των παιδιών, είναι ότι στην πλειοψηφία τους (ιδιαίτερα τα παιδιά της Α΄ τάξης) δεν θα ήθελαν τα μαθήματα να γίνονται μόνο με τον υπολογιστή, γιατί τους αρέσει να χρησιμοποιούν τα βιβλία, τα τετράδια, τα μπλοκ, τα μολύβια και τις μογιές τους, να ακούνε το/τη δάσκαλό/δασκάλα τους και να συζητάνε μαζί του/της, αλλά και γιατί, όπως είπαν, δεν τους αρέσει η φασαρία που γίνεται όταν δουλεύουν με τους υπολογιστές, προτιμούν την ησυχία που επικρατεί στην τάξη, όταν το μάθημα γίνεται «κανονικά». Μία πιθανή εξήγηση θα μπορούσε να είναι ότι τα μικρά παιδιά της Α΄ (και λιγότερο της Β΄) τάξης νιώθουν μεγαλύτερη ασφάλεια στην «παραδοσιακή» επικοινωνία με το/τη δάσκαλό/δασκάλα τους, που τους δημιουργεί την αίσθηση ότι βρίσκονται στο οικογενειακό τους περιβάλλον.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε ότι όλοι/ες οι μαθητές/μαθήτριες εξακολουθούν να συνδέουν τον/την εκπαιδευτικό με τη διαδικασία μάθησης. Δηλώνουν ότι θέλουν σε αυτόν/τήν να ανατρέχουν σε κάθε απορία τους, επιζητούν την παρουσία του/της, είναι θετικοί στη βοήθειά του/της, αναγνωρίζουν τη συμβολή του στη διαδικασία μετάδοσης των γνώσεων και στη μεταξύ τους συνεργασία.

3.2 Παιδαγωγική αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. από τους/τις εκπαιδευτικούς Πληροφορικής

- Όπως παρατηρήθηκε από την ερευνήτρια κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας, όποτε ο/η εκπαιδευτικός ήταν προετοιμασμένος/η για τη διδασκαλία, είχε δηλαδή σχεδιάσει διδακτικές δραστηριότητες προσαρμοσμένες στα ενδιαφέροντα των παιδιών και αντίστοιχα φύλλα εργασίας με συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους και έδειχνε ενδιαφέρον για τη δουλειά των παιδιών, στις ομάδες επικρατούσε πολύ καλό κλίμα συνεργασίας. Αντίθετα, στις περιπτώσεις που είτε ο περισσότερος χρόνος αφιερωνόταν σε θεωρία, είτε τα παιδιά αφήνονταν ανεξέλεγκτα να παίζουν παιχνίδια, στις ομάδες, ιδιαίτερα τις τριμελείς και τετραμελείς, παρατηρήθηκαν τριβές και συγκρούσεις που έφταναν μέχρι το ξύλο, ενώ μάταια ο/η εκπαιδευτικός προσπαθούσε να επιβληθεί με φωνές, απειλές και τιμωρίες, ανακαλώντας ενδεχομένως, παγιωμένες στάσεις από την πρότερη

εμπειρία στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Η κατάσταση ήταν ακόμη χειρότερη όποτε το μάθημα γινόταν την έβδομη ώρα, καθώς οι μικροί/ές μαθητές/μαθήτριες ήταν πολύ κουρασμένοι/ες.

- Στο επικαιροποιημένο Α.Π.Σ. του 2010 καθορίζεται η εισαγωγή της Πληροφορικής στο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο, με βάση το εφικτό ή πραγματολογικό μοντέλο, σύμφωνα με το οποίο, οι μαθητές και οι μαθήτριες διδάσκονται βασικές γνώσεις Πληροφορικής, ενώ, ταυτόχρονα, οι Τ.Π.Ε. αξιοποιούνται ως μέσο στήριξης της μαθησιακής διαδικασίας στα επιμέρους γνωστικά αντικείμενα. Αυτό σημαίνει, ότι οι εκπαιδευτικοί Πληροφορικής είναι σκόπιμο να συνεργάζονται με τους εκπαιδευτικούς των τάξεων, στην κατεύθυνση της υλοποίησης από κοινού σεναρίων που ικανοποιούν στόχους του μαθήματος των Τ.Π.Ε., στόχους των γνωστικών αντικειμένων και οριζόντιους στόχους του Δημοτικού Σχολείου.

Στην παρούσα έρευνα, τόσο από τα λεγόμενα των εκπαιδευτικών Πληροφορικής, όσο και από την παρατήρηση, διαπιστώθηκε ότι μόνον οι δύο από τους τέσσερις εκπαιδευτικούς συνεργάστηκαν με τους εκπαιδευτικούς των τάξεων, μάλιστα ο ένας υλοποίησε από κοινού με τη δασκάλα-ερευνήτρια διδακτικό σενάριο, με θέμα την υγιεινή διατροφή. Οι υπόλοιποι κρίνουν ότι η συνεργασία δεν είναι εφικτή, παρά μόνο σε σχολεία μικρά, με λίγα τμήματα, στα μεγάλα είναι αδύνατη.

- Οι τρεις από τους τέσσερις εκπαιδευτικούς, όπως δήλωσαν αλλά και όπως παρατηρήθηκε από την ερευνήτρια, δεν αισθάνονται επαρκώς καταρτισμένοι για τις ανάγκες του ρόλου τους και δυσκολεύονται να διαχειριστούν με επιτυχία κυρίως την παιδαγωγική αξιοποίηση των Τ.Π.Ε., επικέντρωσαν δε τις επιμορφωτικές τους ανάγκες, κατά πρώτο λόγο, σε θέματα διδακτικής του μαθήματος -ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στην εκπαιδευτική αξιοποίηση των Τ.Π.Ε. σε μικρές ηλικίες- και κατά δεύτερο λόγο σε θέματα διαχείρισης σχολικής τάξης.

4. Συμπεράσματα/Συζήτηση

Βασιζόμενοι στα ευρήματα της έρευνάς μας που προαναφέρθηκαν, για τη διδασκαλία του μαθήματος των Τ.Π.Ε. στην Α΄ τάξη:

- Προτείνεται η ύπαρξη εγχειριδίου που θα περιλαμβάνει υλικό δραστηριοτήτων για την εκκίνηση, κατάλληλα προσαρμοσμένων στο γλωσσικό επίπεδο αλλά και στα ενδιαφέροντα των μικρών παιδιών.
- Λόγω της ιδιαιτερότητας των μαθητών που δεν έχουν κατακτήσει τον παραδοσιακό γραμματισμό τους πρώτους μήνες φοίτησής τους, αναδεικνύεται η αναγκαιότητα συνεργασίας του/της εκπαιδευτικού της τάξης και του/της εκπαιδευτικού Πληροφορικής.
- Επειδή τα ερευνητικά αποτελέσματα στην παρούσα εθνογραφική έρευνα παρουσιάζονται πάντα σε σχέση με το συγκεκριμένο πλαίσιο που τα καθόρισε, αποκλείοντας τις γενικευμένες διαπιστώσεις, προτείνεται επίσης η διεξαγωγή

μακρόχρονης έρευνας που θα αξιοποιεί συνδυαστική μεθοδολογία., σε δημοτικά σχολεία Ε.Α.Ε.Π. σε αστικές, αλλά και σε μη αστικές περιοχές, ώστε να διασαφηνιστούν σε βάθος τα εμπόδια που συναντά η εισαγωγή και διδασκαλία των Τ.Π.Ε. στην Α΄ τάξη και να αναζητηθούν τρόποι αντιμετώπισής τους.

Για την εφαρμογή διαδικασιών συνεργατικής μάθησης και την αποτελεσματική διαχείριση της σχολικής τάξης:

- Προτείνεται η ύπαρξη εγχειριδίου με συγκεκριμένη ύλη για κάθε τάξη, που σε ξεχωριστές ενότητες θα περιλαμβάνει θεωρία και φύλλα εργασίας για κάθε μάθημα, σχέδια και σενάρια μαθήματος με συγκεκριμένα βήματα και συγκεκριμένους στόχους.
- Για την εφαρμογή διαδικασιών συνεργατικής μάθησης δεν αρκεί η δημιουργία ομάδων παιδιών γύρω από κάθε υπολογιστή, απαιτείται μεθοδικός σχεδιασμός της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου, με τη συνεργασία των δασκάλων των τάξεων, στην κατεύθυνση της επιλογής και αξιοποίησης θεματικών από διάφορα γνωστικά αντικείμενα, αλλά και καινοτόμων δράσεων. Βέβαια, εδώ πρέπει να επισημάνουμε ότι η συνεργασία αυτή είναι πολύ δύσκολο να πραγματοποιηθεί σε ένα μεγάλο σχολείο με 30-40 εκπαιδευτικούς.
- Προτείνεται η αξιοποίηση στο εργαστήριο των φορητών υπολογιστών που αγοράστηκαν με την πράξη ρ80, ώστε με τη δημιουργία διμελών ομάδων να περιοριστούν οι συγκρούσεις που παρατηρήθηκαν σε ομάδες τριμελείς και ιδιαίτερα σε ομάδες τετραμελείς.

Για τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών Πληροφορικής προτείνεται η διοργάνωση επιμορφωτικών προγραμμάτων που θα συνδυάζουν τη θεωρία με την πράξη, σε συμβατικό και εργαστηριακό περιβάλλον, στην αρχή κάθε χρονιάς. Άξονες των προγραμμάτων αυτών θα έπρεπε να είναι, κατά πρώτο λόγο, θέματα διδακτικής του μαθήματος σε μικρές ηλικίες, κατά δεύτερο λόγο θέματα διαχείρισης σχολικής τάξης και κατά τρίτο λόγο θέματα συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών Πληροφορικής με τους εκπαιδευτικούς του δημοτικού σχολείου, ώστε να γίνει πράξη το επιδιωκόμενο από το Α.Π.Σ. εφικτό ή πραγματολογικό μοντέλο.

Για την εισαγωγή και διδασκαλία των Τ.Π.Ε. στο πρόγραμμα του Δημοτικού σχολείου, καθοριστικότερος παράγοντας φαίνεται πως είναι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί. Όσο και αν αλλάζει η μορφή του σχολείου, ο ρόλος του εκπαιδευτικού παραμένει και θα πρέπει να παραμείνει πρωταγωνιστικός. Χαρακτηριστικά αναφέρει ο Μ. Δερτούζος (1998): «... Ως εκπαιδευτικός μπορώ να πω από πρώτο χέρι ότι το να ανάβεις τη φωτιά της μάθησης στις καρδιές των μαθητών, να παρέχεις ήρωες-στόχους και να χτίζεις δεσμούς δασκάλου με μαθητή είναι οι πιο κρίσιμοι παράγοντες για μια επιτυχή μάθηση... Αυτά τα πρωτεύοντα χρειζόμενα δεν πρόκειται να μεταδοθούν από την τεχνολογία των πληροφοριών. Έτσι, ακόμα κι αν οι ένορκοι καταλήξουν τελικά, όπως υποπτεύομαι ότι θα κάνουν, ότι η πληροφοριακή αγορά μπορεί να βελτιώσει ριζικά τον τομέα της μάθησης, η αφοσίωση και η ικανότητα των δασκάλων θα εξακολουθήσει να είναι το σημαντικότερο εκπαιδευτικό εργαλείο».

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία δεν θα ήταν δυνατό να πραγματοποιηθεί χωρίς τη συμβολή του επόπτη Καθηγητή του Τομέα Παιδαγωγικής κ. Κωνσταντίνου Μπίκου, ο οποίος προσέφερε σημαντικές παρατηρήσεις και υποδείξεις σε όλη την πορεία της εκπόνησης, γι' αυτό και τον ευχαριστώ θερμά. Θα ήταν παράλειψη να μην ευχαριστήσω επίσης τη διευθύντρια του σχολείου, με τη συναίνεση της οποίας πραγματοποιήθηκε η έρευνα, καθώς και τους/τις εκπαιδευτικούς και τους/τις μαθητές/μαθήτριες που προθυμοποιήθηκαν να αποτελέσουν το δείγμα της έρευνας.

Βιβλιογραφία

- Δερτούζος, Μ. (1998). *Τι μέλλει γενέσθαι, Πως ο νέος κόσμος της πληροφορίας θα αλλάξει τη ζωή μας*. Νέα Σύνορα: Λιβάνης.
- Hammersley, M. (1990). *Reading Ethnographic Research: A Critical Guide*. London: Longman.
- Κόμης, Β. (1997). Οι νέες τεχνολογίες στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση: μια περιήγηση βασισμένη στην γαλλική εμπειρία. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, Νο 92, Ιανουάριος - Φεβρουάριος 1997, Νο 93, Μάρτιος - Απρίλιος 1997.
- Κόμης, Β. (2004). *Εισαγωγή στις εκπαιδευτικές εφαρμογές των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών*. Αθήνα: Νέες Τεχνολογίες.
- Κυριαζή, Ν. (2002). *Η Κοινωνιολογική Έρευνα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Πηγιάκη, Π. (1988). *Εθνογραφία: Η μελέτη της ανθρώπινης διάστασης στην κοινωνική και παιδαγωγική έρευνα*. Αθήνα: Γρηγόρης.